

Анотація навчальної дисципліни вільного вибору здобувача вищої освіти

Дисципліна:	«Безпека життєдіяльності з основами охорони праці»
Викладач:	Глінчук Юлія Олександрівна, д. пед. н., проф.
E-mail:	yuliyaglinchuk@ukr.net
Кількість кредитів:	3
Мова викладання:	українська
Вид контролю:	залік
Місце у структурно-логічній схемі:	вивчається в 6 семестрі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями: 113 Прикладна математика 121 Іженерія програмного забезпечення 122 Комп'ютерні науки

Вступ

«Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю»

(Конституція України, стаття 3)

Людина живе в умовах постійних небезпек, які, реалізуючись у просторі та часі, стають причиною дискомфорту, стресів, захворювань, матеріальних втрат, інвалідності, летальних наслідків тощо. Причому, кожен етап розвитку людського суспільства супроводжується появою нових та видозмінених небезпек.

В умовах тотальної глобалізації спектр небезпек, що загрожує людині, значно розширив свої межі: із транспортними вантажами, іноземною продукцією, туристами до України активно потрапляють небезпечні віруси, бактерії, рикетсії, комахи, плазуни, карантинні бур'яни, шкідники тощо. Водночас, подорожі, виробничі поїздки чи трудова міграція до інших країн автоматично означають зіткнення із територіально специфічними для цього регіону небезпеками.

Сьогодення характеризується й стрімкою появою нових технологій, процесів, виробничого та побутового обладнання, речовин, матеріалів, продуктів харчування тощо. Практично усі вони пов'язані з новими небезпеками.

Стрімка інформатизація призвела до появи кібершахрайства, Інтернет-залежності, ігрової наркоманії, синдрому цифрового слабоумства тощо.

Внаслідок кліматичних змін все більша частина територій потерпає від стихійних лих катастрофічних масштабів.

Тому захист від небезпек є актуальною проблемою в контексті сталого людського розвитку.

Окрім загальних небезпек, які загрожують усім, існують небезпеки, які мають місце в галузях професійної діяльності. Ще до нашої ери було помічено, що умови трудової діяльності людини чинять негативний вплив на її життя, здоров'я та працездатність. На ґрунті цього й зародилась така галузь знань, як охорона праці. Основною метою охорони праці є створення безпечних умов трудової діяльності людини, забезпечення її високої та ефективної працездатності. Водночас, за порушення в галузі охорони праці передбачено такі види відповідальності, як адміністративну, дисциплінарну, матеріальну, кримінальну.

В межах навчального курсу «Безпека життєдіяльності з основами охорони праці» вивчаються небезпеки, які загрожують кожній людині у всіх середовищах перебування, причини їх виникнення, прогнозовані наслідки, заходи щодо їх профілактики, алгоритми поведінки в умовах надзвичайних та екстремальних ситуацій і концептуальні теоретичні та

практичні питання збереження життя, здоров'я та працездатності в умовах трудової діяльності.

Передумови для вивчення дисципліни: Основи екології.

Мета та завдання дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає в набутті здобувачами вищої освіти компетентності щодо провадження безпечної особистої й професійної діяльності шляхом урахуванням ризику виникнення небезпек різного характеру, дотримання норм безпеки життєдіяльності та охорони праці, ефективного управління охороною праці на робочих місцях, формування відповідальності за особисту й колективну безпеку та усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці в професійному середовищі.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками щодо забезпечення власної і колективної безпеки та захисту населення в різних середовищах та ситуаціях, загалом, і під час здійснення професійної трудової діяльності, зокрема.

Очікувані результати навчання

В результаті вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності з основами охорони праці» здобувачі вищої освіти мають оволодіти сукупністю загальнокультурних та фахових компетенцій щодо забезпечення власної і колективної безпеки та

знати:

- сучасні проблеми і головні завдання безпеки життєдіяльності; ризики виникнення небезпек у середовищах перебування; способи оцінки середовища перебування в контексті особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства; способи проведення моніторингу небезпечних ситуацій і заходів та засобів збереження життя та здоров'я в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;

- нормативно-правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні та лікувально-профілактичні засади охорони праці;

уміти:

- орієнтуватися в основних нормативно-правових актах та технологіях безпеки життєдіяльності; проводити моніторинг середовища перебування з точки зору безпеки; адекватно оцінювати ризик виникнення небезпек; за можливості провадити профілактику ідентифікованих небезпек; обирати коректні способи та засоби захисту від небезпек, правильні алгоритми поведінки в умовах виникнення небезпек;

- орієнтуватися в основних законодавчих та нормативних документах з охорони праці та вміти ефективно їх застосовувати; використовувати технології збереження життя, здоров'я та працездатності в галузі трудової діяльності; обґрунтовувати та забезпечувати оптимальні параметри мікроклімату, безпеку режимів праці та відпочинку; ефективно провадити працезахоронну діяльність відповідно до посадових обов'язків; організовувати заходи щодо попередження випадків травматизму та профзахворюваності; розслідувати випадки травматизму та організовувати заходи щодо усунення їх причин.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1.1. Безпека життєдіяльності як галузь знань

Безпека життєдіяльності як галузь знань про небезпеки. Основні поняття та визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури члена суспільства. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Джерела небезпек. Таксономія небезпек. Види небезпек. Наслідки небезпек.

Тема 1.2. Природні небезпеки

Літосферні (землетруси, вулкани, селі, лавини та ін.), гідросферні (повіддя, паводки, повені та ін.), атмосферні (смерчі, урагани, грозові розряди, зливи, заметілі та ін.), космічні (ультрафіолетове, інфрачервоне випромінювання, комети, астероїди та ін.), біологічні (небезпечні мікроорганізми, рослини, тварини, гриби та ін.) небезпеки: причини виникнення, наслідки, профілактика, поведінка в умовах надзвичайних ситуацій.

Тенденції вияву природних небезпек за територіальними та часовими ознаками.

Тема 1.3. Техногенні небезпеки

Механічні небезпеки, їх походження. Енергетичні та потенційні небезпеки. Наслідки механічних небезпек. Механічні коливання (вібрація, шум, гіперзвук, інфразвук, ультразвук), іонізуючі випромінювання, електромагнітні випромінювання: джерела виникнення, вплив на організм, засоби захисту. Електричний струм та його небезпека для організму. Основні причини ураження електричним струмом. Вибухи та пожежі: основні причини виникнення, вражаючі чинники, алгоритми поведінки у разі їх виникнення. Забруднення довкілля як актуальна проблема сучасності.

Тема 1.4. Соціальні небезпеки

Конфлікти, їх види та механізми реалізації. Постконфліктний синдром. Війни. Зброя. Види зброї. Тероризм та його види. Найпоширеніші теракти. Поведінка заручника. Екстремальні ситуації криміногенного характеру та запобігання їм. Алкоголізм, тютюнокуріння, наркоманія. Маніпуляція свідомістю. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Глобальні кризи людства.

Тема 1.5. Моніторинг та аналіз небезпек

Взаємозв'язок небезпек. Комбіновані небезпеки. Моніторинг небезпек. Аналіз небезпек. Небезпеки регіонального характеру. Найбільш актуальні небезпеки в нинішніх умовах. Пандемія коронавірусу та війна як глобальна небезпека. Аналіз небезпек за місцем проживання. Потенційно небезпечні об'єкти Рівненської області.

Змістовий модуль 2. Основи охорони праці

Тема 2.1. Охорона праці як галузь знань

Охорона праці як галузь знань. Основна мета охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці. Основні принципи охорони праці в Україні та світі. Охорона праці окремих категорій працівників. Фінансування охорони праці. Основні види документів з охорони праці для галузі діяльності.

Тема 2.2. Державне управління та контроль за охороною праці

Державне управління охороною праці. Система управління охороною праці. Служба охорони праці. Контроль і нагляд за охороною праці, його види. Права осіб, уповноважених в галузі охорони праці. Відповідальність за порушення в галузі охорони праці. Економічні аспекти охорони праці. Компетентність з охорони праці як першооснова безпеки праці. Види витрат на поліпшення стану охорони праці.

Тема 2.3. Навчання з питань охорони праці

Основні принципи організації навчання та перевірки знань з охорони праці. Відповідальність за організацію навчання та перевірки знань з охорони праці. Навчання та перевірка знань з охорони праці у галузі професійної діяльності. Інструктажі з охорони праці. Стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи.

Тема 2.4. Виробниче середовище та його вплив на працівника

Основні форми діяльності людини та їх характеристика. Працездатність. Багаторічна, річна, місячна, добова працездатність. Динаміка працездатності. Чинники працездатності працівника. Гіпокінезія. Втома. Перевтома. Ознаки втоми і перевтоми. Гігієна праці та виробнича санітарія. Мікроклімат виробничого середовища. Параметри мікроклімату та їх вплив на організм. Норми мікроклімату для галузі діяльності.

Тема 2.5. Пожежна безпека та електробезпека

Основні норми та правила пожежної безпеки в галузі діяльності. Засоби пожежогасіння, зв'язку, пожежної автоматики і сигналізації. План евакуації. Порядок дій у разі виникнення пожежі.

Електричний струм як небезпека. Основні причини ураження електричним струмом. Вплив параметрів мікроклімату на небезпеку ураження електричним струмом. Основні причини електротравматизму в галузі діяльності. Основні правила та норми електробезпеки для галузі професійної діяльності. Перша невідкладна допомога при ураженні електричним струмом.